

Samen recht doen

**Verkiezingsprogramma
ChristenUnie Achtkarspelen
2022-2026**

Voorwoord

Aan dit verkiezingsprogramma 'Samen recht doen' hebben we met acht mensen gewerkt en zo hebben we iets moois neergezet voor een bloeiende gemeente.

Heel hartelijk dank aan de volgende personen: Thea van Dekken, Menno Jan Dijkstra, Gerbram Heek, Margreet Jonker, Douwe van Oosten, Peter Rus, Tjidsger Spinder, Klaas Sietse van der Wal.

Toos van der Vaart, fractievoorzitter ChristenUnie Achtkarspelen

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	6
Hoofdstuk 1 Betrouwbare overheid	8
Waar staat de ChristenUnie voor?	8
Uitgangspunten	8
Als ChristenUnie willen we.....	9
Hoofdstuk 2 Veiligheid	10
Waar staat de ChristenUnie voor?	10
Vertrouwen	10
Sociale veiligheid	10
Criminaliteit.....	10
Lage drempels bij doen aangifte	11
Fysieke leefomgeving.....	11
Als ChristenUnie willen we.....	11
Hoofdstuk 3 Sociaal domein: zorg voor elkaar	12
Waar staat de ChristenUnie voor?	12
Sterke gezinnen.....	12
Sterke relaties	12
Sterke netwerken	12
Sterke verbinding tussen onderwijs en zorg.....	13
Verslavingsproblematiek door alcohol, drugs, gamen en gokken	13
Iedereen mag er zijn.....	13
Als ChristenUnie willen we.....	13
Dementievriendelijke gemeente.....	14
Preventie overbelasting mantelzorgers	14
Ontmoetingsplaatsen en vrij toegankelijke dagbesteding.....	14
Armoedebestrijding.....	14
Werk voor iedereen	15
Vluchtelingen en statushouders	15
Als ChristenUnie willen we.....	15
Hoofdstuk 4 Onderwijs	16
Waar staat de ChristenUnie voor?	16
Autonomie besturen.....	16

Afstemming.....	16
Duurzaam onderwijs	16
Als ChristenUnie willen we.....	17
Hoofdstuk 5 Kunst en cultuur	18
Waar staat de ChristenUnie voor?	18
Vrijwilligersinitiatieven.....	18
Cultuur dichtbij.....	18
Bibliotheken en overige culturele accommodaties	18
Evenementen	19
Als ChristenUnie willen we.....	19
Hoofdstuk 6 Sport	20
Waar staat de ChristenUnie voor?	20
Openbare ruimte	20
Sportakkoord.....	20
Toegankelijk voor iedereen	20
Sociaal en gezond.....	20
Als ChristenUnie willen we.....	21
Hoofdstuk 7 Duurzame leefomgeving.....	22
Waar staat de ChristenUnie voor?	22
Betaalbare en klimaatvriendelijke energie en warmte	22
Klimaatadaptie	23
Grondstoffen	23
Fjildlab.....	23
Biodiversiteit	23
Kennis en bewustwording	24
Als ChristenUnie willen we.....	24
Hoofdstuk 8 Economie	25
Waar staat de ChristenUnie voor?	25
Gezonde economie	25
Samenwerking in de regio	25
Bevorderen van innovatie in het MKB.....	25
Dienstbare overheid.....	26
ZZP'ers	26
Duurzame bedrijven en duurzame bedrijventerreinen	26
Werken en rusten	26
Bloeiende dorpen.....	27
Gezonde agrarische sector	27

Als ChristenUnie willen we:	27
Hoofdstuk 9 Mobiliteit.....	29
Waar staat de ChristenUnie voor?	29
Vorrang voor langzaam verkeer	29
Wandelen en fietsen	29
Openbaar vervoer	29
Deelauto's	30
Afhaalpunten.....	30
Samenvattend, als ChristenUnie willen we.....	30
Hoofdstuk 10 Woningbouw.....	31
Waar staat de ChristenUnie voor?	31
Woningen voor iedereen	31
Flexibel bouwen.....	31
Duurzame woningen	32
Als ChristenUnie willen we.....	32
Hoofdstuk 11 Landschap, recreatie en toerisme	33
Waar staat de ChristenUnie voor?	33
Achtkarspelen op de kaart.....	33
Maatwerk voor agrariërs	33
Promoten lokale, biologische producenten.....	34
Als ChristenUnie willen we.....	34

Inleiding

ChristenUnie, samen recht doen

Als ChristenUnie willen we Achtkarspelen tot bloei brengen door te kiezen voor wat écht telt: samen recht doen. Hiervoor is een herwaardering van onze christelijke wortels - zoals oog hebben voor je naaste - meer dan ooit nodig. In onze maatschappij ligt de focus vaak op de vrijheid van het individu, terwijl individuen vooral tot bloei komen in gemeenschap met de ander. Deze gemeenschap vindt onder meer plaats binnen gezin, school, vereniging, kerk, dorp en land.

**Zet je in voor de bloei van de stad
waarin je woont, want de bloei
van de stad is ook jullie bloei.**
(Jeremia 29:7)

Onze landelijke fractievoorzitter Gert-Jan Segers schreef onlangs over het verlangen naar 'De Tweede Berg' naar het gelijknamige boek van David Brooks. Brooks beschrijft hierin de zoektocht naar een zinvol leven aan de hand van twee bergen. Op de Eerste Berg draait het om jezelf, de ontplooiing van je unieke 'ik'. Het is de berg van kansen pakken, van geld, goed en imago. De maatschappij duwt ons deze berg op, ook via sociale media, en wekt de suggestie dat het leven maakbaar is. Maar wat als het misgaat door bijvoorbeeld ziekte of andere tegenspoed?

Dan ligt daar de Tweede Berg waar het niet alleen om jezelf draait, maar om duurzame verbindingen waarop je kunt terugvallen; waar het gaat om zorg en offers voor elkaar. Het is die Tweede Berg waarin de ChristenUnie wil investeren. Dat betekent dat wij van ondernemingen vragen dat zij hun werknemers beschermen, oog hebben voor hun individuele noden en waar ze zuinig en groen met de omgeving omgaan. Het betekent ook dat wij van de lokale overheid dienstbaarheid vragen, al helemaal voor mensen die het moeilijk hebben met de Eerste Berg of er zelfs vanaf gevallen zijn. Dan roepen we de overheid op, om niet door te verwijzen naar het volgende loket, maar door zélf het juiste loket te zijn. Als wij namelijk geen dienende overheid hebben, geldt alleen nog het recht van de sterkste.

De afgelopen jaren hebben we als ChristenUnie in Achtkarspelen gewerkt aan onze Bijbelse missie voor gerechtigheid. In de coalitie konden we veel voornemens uit ons verkiezingsprogramma waarmaken. Zo zijn we Fairtrade Gemeente geworden en dragen we bij aan meer gebruik van streekproducten.

De komende periode brengt veel uitdagingen met zich mee. Zo lijkt de coronacrisis een ongewenste tweedeling te veroorzaken. Juist samenwerking en verbinding zijn hard nodig in deze tijd van eenzaamheid, stille armoede en grote opgaven ten aanzien van het klimaat en betaalbare zorg. Als ChristenUnie kiezen we welbewust voor een samenleving waarin de overheid dienstbaar is en luistert naar haar inwoners. Een samenleving waar op basis van vertrouwen iedereen tot zijn recht komt, kwaliteiten op de juiste manier worden ingezet en buurten en wijken samenwerken aan een fijne straat, een bloeiende omgeving, letterlijk en figuurlijk. Er zal veel meer naar de mens gekeken moeten worden. Dat betekent enerzijds het stellen van heldere kaders, maar tegelijk moet er altijd een mogelijkheid zijn om, als de situatie dat vereist, anders te kiezen. Oftewel, we willen in elke situatie kijken wat het beste is en als het niet kan zoals het moet, moet het maar zoals het kan. Zo willen we samen met kerken en maatschappelijke organisaties zorgen voor een florierende samenleving.

Hoe we dat voor ons zien, leggen we uit in dit programma met daarin onze speerpunten. We kiezen daarin steeds voor dat wat écht telt, de Tweede Berg.

Hoofdstuk 1 **Betrouwbare overheid**

Waar staat de ChristenUnie voor?

Als ChristenUnie geloven we dat overheden door God gegeven instellingen zijn die het welzijn van de mensen dienen te bevorderen. De overheid heeft als taak om recht, gerechtigheid en vrede te brengen. Ze stelt regels op die de samenleving als geheel ordenen en beschermen, maar is terughoudend als het gaat om bemoeienis met zelfstandige verbanden, als gezinnen (verantwoordelijkheid van ouders), bedrijven (verantwoordelijkheid van ondernemers) en verenigingen (verantwoordelijkheid van bestuurders). De overheid stelt wel grenzen aan de vrijheid van die zelfstandige verbanden als bijvoorbeeld de veiligheid in het geding is of het algemeen belang.

Uitgangspunten

Voor onze gemeentelijke overheid vinden we als ChristenUnie de volgende uitgangspunten belangrijk:

- + De sterkste schouders moeten de zwaarste lasten dragen. Bij het maken van regels en verordeningen streeft de gemeente ernaar om de inkomens van de zwakkere inwoners te ontzien en de inwoners met hogere inkomens meer te laten bijdragen.
- + Het vertrouwen in de overheid neemt steeds meer af. De toeslagenaffaire en de maatregelen rond de bestrijding van het coronavirus zijn hier debet aan. Tegelijk leven we in een land waar heel veel zaken goed geregeld zijn. Als ChristenUnie streven we ernaar dat het vertrouwen in de overheid wordt hersteld. Dat kan enerzijds doordat de (gemeentelijke) overheid een betrouwbare partner is die op een laagdrempelige manier benaderbaar is. Anderzijds zal de inwoner zich ook moeten beseffen dat niet alles zondermeer opgelost kan worden. Vertrouwen in elkaar is het smeermiddel in de samenleving.
- + Initiatieven van inwoners worden door de gemeente gestimuleerd. De gemeente zal samen met de initiatiefnemers naar oplossingen zoeken om de ideeën mogelijk te maken. Uiteraard moet dit gebeuren binnen de wettelijke kaders.
- + Gezien de schaarse financiële middelen, wordt co-creatie steeds belangrijker. De gemeente zal dan ook - waar mogelijk - samenwerking zoeken om haar doelen te realiseren. Dat kan gaan om de samenwerking met andere gemeenten, maar ook met bedrijven, zorgorganisaties of verenigingen. Daarbij zal de gemeente zoveel mogelijk lokaal de producten en diensten trachten af te nemen.
- + Als het om de financiën gaat, heeft het gemeente de plicht om jaarlijks te zorgen voor evenwicht tussen inkomsten en uitgaven: een reëel sluitende begroting is de norm. We willen de lasten voor ondernemers en inwoners niet laten stijgen. Dat betekent dat we ernaar streven om alleen prijscompensatie door te rekenen in belastingen en tarieven. Wanneer er een financieel tekort dreigt, zullen we eerst proberen dat op te vangen door te bezuinigen. We doen ons uiterste best om bij eventuele bezuinigingen, mensen in afhankelijke, kwetsbare, omstandigheden te ontzien.
- + Achtkarspelen werkt samen met Tytsjerksteradiel middels een werkmaatschappij, terwijl de beide gemeenten zelfstandig blijven. Vooralsnog kiest de ChristenUnie ervoor de samenwerking met Tytsjerksteradiel door te ontwikkelen. Als echter blijkt dat een ambtelijke en bestuurlijke fusie de

kwaliteit van de dienstverlening voor de inwoners van Achtkarspelen verbeterd en dat ze bovendien financieel beter af zijn, dan sluit de ChristenUnie een fusie niet uit.

Als ChristenUnie willen we

- + De sterkste schouders de zwaarste lasten laten dragen;
- + Werken aan herstel aan vertrouwen in de (gemeentelijke) overheid;
- + Initiatieven van bewoners stimuleren;
- + In co-creatie plannen tot uitvoering laten komen;
- + Voorkomen dat de gemeentelijke lasten voor inwoners en ondernemers stijgen;
- + Het samenwerkingsmodel tussen Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel doorontwikkelen.

Hoofdstuk 2 Veiligheid

Waar staat de ChristenUnie voor?

Inwoners van Achtkarspelen willen veilig kunnen leven. Binnen onze regio voelen mensen zich over het algemeen veiliger dan op andere plekken in ons land. De lagere misdaadcijfers in onze regio geven daar ook aanleiding toe. Dit is goed en we moeten ons met elkaar blijven inzetten om dit zo te houden. De ChristenUnie vindt namelijk dat de vrijheden waar we in onze gemeente van mogen genieten, samengaan met verantwoordelijkheden. Hiermee kunnen we met onze sterke *mienskippen* ook op het punt van veiligheid het verschil maken.

Vertrouwen

Naast handhaving en bescherming is het onderlinge vertrouwen van burgers in elkaar belangrijk voor het gevoel van veiligheid. In onze samenleving is er sprake van een toenemende polarisatie op verschillende terreinen. De gemeente probeert dit tegen te gaan door bewust te zoeken naar verbinding tussen mensen. Waar nodig doorbreekt zij de dynamiek van polarisatie door gesprekken te voeren, mensen met elkaar in contact te brengen en gematigde stemmen te versterken. Het is belangrijk dat iedereen het gevoel heeft dat hij of zij er mag zijn in Achtkarspelen en mee kan doen met de samenleving. Waar vertrouwen is, groeit het gevoel van veiligheid.

Sociale veiligheid

Bij sociale veiligheid gaat het om zaken zoals woonoverlast, conflicten tussen burens, overlast of zorgen om personen met verward gedrag. Het raakt ook de verantwoordelijkheid die de gemeente heeft bij de terugkeer van ex-gedetineerden in de leefomgeving. Als ChristenUnie vinden we dat de gebiedsteams een belangrijke rol hebben in de signalering van (potentiële) problemen en bij het werken aan oplossingen.

Als ChristenUnie hechten we aan de rol van de wijkagent als aanspreekpunt voor inwoners in de dorpen en zijn coördinerende taak richting andere agenten en de gemeente. Zo kunnen problemen in de dorpen concreet worden aangepakt. We willen ons sterk maken voor een wijkagent die nog meer herkenbaar aanwezig is in de dorpen en die zich ook meerjarig voor de dorpen in kan zetten.

Criminaliteit

Bepaald gedrag of gebeurtenissen zijn ronduit crimineel te noemen. Het gaat dan bijvoorbeeld om (huiselijk) geweld, woninginbraken, diefstal en drugshandel. Ondanks dat de criminaliteitscijfers in Achtkarspelen relatief gunstig zijn, vinden we dat het nog beter moet. Dit omdat de impact van criminaliteit op de slachtoffers vaak groot is en omdat criminaliteit ook voor de daders een doodlopend spoor is.

We zijn ervan overtuigd dat preventie een deel van de criminaliteit kan voorkomen. Hierbij zien we een belangrijke rol weggelegd voor de gebiedsteams die goed samenwerken met de diverse maatschappelijke partijen. Daarnaast helpt het om kwetsbare doelgroepen - bijvoorbeeld ten aanzien van huiselijk geweld of geweld tegen ouderen - goed voor te lichten en weerbaarder te maken.

We denken dat de inwoners als oren en ogen van de politie, actiever betrokken kunnen worden bij de veiligheid op straat, in de wijk en in huis. Dit kan bijvoorbeeld door de inzet van Burgernet en middels app-groepen in de wijk.

Lage drempels bij doen aangifte

Op het moment dat het toch misgaat en er bijvoorbeeld een misdaad is gepleegd, is het belangrijk dat er hulp is en er aangifte wordt gedaan. We vinden dat de burgemeester moet zorgen voor lage drempels voor het doen van (anoniem) aangifte en voor goede terugkoppeling door de politie.

Als gaat om het tegengaan van drugsgerelateerde criminaliteit zien we legalisering niet als oplossing. De ChristenUnie is tegen het zelf telen van wiet door gemeenten en is zeer kritisch over experimenten hiermee. Wiet is en blijft een verboden middel. Door het wietgebruik tegelijkertijd wel te gedogen geeft de overheid een dubbele boodschap af.

De ChristenUnie wil voldoende capaciteit om de drank- en horecawet te handhaven. Daarbij is vooral een strikte hantering van de leeftijdsgrens belangrijk. Behalve handhaving is ook het voorbeeld dat we als samenleving aan een nieuwe generatie geven belangrijk. Daarom gaat de gemeente alcoholmisbruik tegen, samen met scholen, ouders, sportverenigingen, verslavingszorg en politie.

Fysieke leefomgeving

De fysieke kwaliteit van de woon- en leefomgeving heeft invloed op de veiligheidsbeleving. Verloedering, vernielingen en graffiti geven het gevoel van onveiligheid en kunnen ook daadwerkelijk ongewenst gedrag uitlokken. Het is daarom belangrijk dat gemeente de openbare ruimte op orde houdt en gebreken snel herstelt. Als ChristenUnie willen we dat de gemeente ook initiatieven van de *mienskip* zelf stimuleert. Wat ons betreft worden de kosten zoveel mogelijk op de vanden verhaald. Door de extra inzet van de gemeentelijke handhavers willen we de pakkans verhogen.

De hulpdiensten zoals brandweer, politie en ambulancezorg zijn door de jaren heen op grotere afstand van de gemeenten georganiseerd. Dit heeft voordelen voor de kwaliteit en de continuïteit van de hulpverlening. Het risico bestaat wel dat de inzet zich te veel richt op de grootstedelijke problematiek en er te weinig aandacht is voor onze gemeente. Als ChristenUnie zullen we erop toe blijven zien dat de hulpverlening aan onze inwoners in Achtkarspelen op een goed niveau blijft.

Als ChristenUnie willen we

- + Verbindend optreden bij polarisatie;
- + Inzetten van gebiedsteams om sociale veiligheid te versterken;
- + De zichtbaarheid van de wijkagent vergroten;
- + Burgers actief betrekken, o.a. via Burgernet;
- + Drempels verlagen bij het doen van een aangifte;
- + Drugsgerelateerde criminaliteit tegengaan;
- + De leeftijdsgrens voor alcoholgebruik handhaven;
- + Samenwerken stimuleren tegen alcoholmisbruik;
- + Initiatieven uit de *mienskip* stimuleren rond kwaliteit van de openbare ruimte;
- + Niveau hulpverlening door hulpdiensten voor Achtkarspelen waarborgen.

Hoofdstuk 3 Sociaal domein: zorg voor elkaar

Waar staat de ChristenUnie voor?

Als ChristenUnie willen we graag dat alle jongeren gezond opgroeien, dat de inwoners van Achtkarspelen zoveel mogelijk zelfredzaam zijn en dat iedereen kan deelnemen aan de maatschappij. Daar komt bij dat een *Wâldpyk* graag z'n eigen boontjes dopt! Maar soms lukt dat niet. Vanwege leeftijd, afnemende gezondheid, een ongeval of andere omstandigheden is dan extra ondersteuning nodig. Dat kan zijn in de vorm van huishoudelijke hulp, hulpmiddelen, dagbesteding en begeleiding. De gemeente zorgt daarvoor. Gebiedsteams, vrijwilligers en welzijnswerk hebben daarin een belangrijke taak. En een sterk sociaal netwerk in elk dorp kan de inzet van zware zorg uitstellen.

Tegelijk zien we dat de uitvoering van de Jeugdwet, de Wet maatschappelijk ondersteuning en de Participatiewet een uitdaging is voor onze gemeente. De vraag naar zorg neemt namelijk toe, net als de kosten. We zien daarbij dat de compensatie vanuit het Rijk onvoldoende is, alhoewel er voor de komende jaren wel extra geld beschikbaar is. Omdat we geloven dat iedereen meetelt en iedereen er mag zijn, zien we een gemeente voor ons die toegankelijk is voor alle inwoners. We willen daarbij als ChristenUnie blijven uitgaan van vertrouwen en 'de menselijke maat' hanteren voor ons doen en laten.

Sterke gezinnen

Om onbezorgd te kunnen opgroeien, is een stabiel en veilig gezin een eerste voorwaarde. In welke samenstelling dan ook. Maar gezinnen staan onder druk. Mede daardoor groeit de vraag naar complexe en dure jeugdzorg. Als ChristenUnie willen we laagdrempelige en toegankelijke opvoedondersteuning aan alle ouders in Achtkarspelen aanbieden, via het consultatiebureau en de sociale teams. Ook neemt de gemeente de coördinatie op zich van opvoedondersteuning die via andere kanalen wordt aangeboden en stimuleert ze samenwerking. Kwetsbare ouders krijgen tijdens de eerste 1000 dagen van hun ouderschap extra ondersteuning via het programma Kansrijke Start. Via de welzijnsorganisatie Kearn komt er een netwerk van buurtgezinnen voor onderlinge steun.

Sterke relaties

Onze ervaring is dat soms zware vormen van jeugdzorg nodig zijn voor kinderen die meegesleurd worden in een vechtscheiding van hun ouders. Als ChristenUnie willen we proberen zulke verdrietige situaties te voorkomen door als gemeente actief mediation aan te bieden als ouders hun relatie verbreken. Binnen de opvoedondersteuning is werken aan een gezonde, liefdevolle relatie een belangrijk thema. Er wordt begin volgend jaar in Fryslân door de gezamenlijke fracties van de ChristenUnie een manifest *Sterke gezinnen* gepresenteerd, waarin we een tiental speerpunten benoemen.

Sterke netwerken

It takes a village to raise a child. Met andere woorden: opvoeden doe je niet alleen. Daar zijn ook vrienden, burens, sportclubs, kerken, scholen, huisartsen, vrijwilligers en welzijnswerkers voor nodig. Dat netwerk vult elkaar aan. Met lokaal, preventief jeugdbeleid willen we als ChristenUnie dat netwerk verder versterken.

Huisartsen zijn een belangrijke schakel in de zorgketen. De huisartsenpraktijk in Harkema is sinds 2020 aangevuld met een Praktijkondersteuner Jeugd. Deze levert lichte psychosociale hulp aan jongeren en voorkomt in veel gevallen de gang naar specialistische jeugdzorg. Als ChristenUnie pleiten we voor een Praktijkondersteuner Jeugd bij alle huisartsen in Achtkarspelen.

Sterke verbinding tussen onderwijs en zorg

De school is een belangrijke vindplaats als het gaat om vroegtijdig signaleren van problemen bij kinderen en jongeren. Dat is voor ons een belangrijke reden om werk te blijven maken van de verbinding tussen onderwijs en zorg. Jeugdwerkers van het gebiedsteam houden spreekuur en bieden laagdrempelig hulp binnen de basisscholen en de scholen voor voortgezet onderwijs.

Verslavingsproblematiek door alcohol, drugs, gamen en gokken

Mensen zijn geschapen door God. Het kan niet de bedoeling zijn dat zij door drugs, alcohol, gamen of gokken zichzelf, hun vrijheid en waardigheid kwijtraken. Als ChristenUnie keren we ons tegen de sluipende acceptatie van een drankje te veel, een joint, een pilletje of een snuifje of een gokje op internet. We willen dat niet normaal gaan vinden. We weten dat het lokaal een groot probleem is, terwijl het lang niet altijd opgemerkt wordt. Helaas gebeurt dat vaak pas als het te laat is en mensen in de schulden of andere problemen komen.

Naast handhaving door goedgeschoolde handhavers, willen we stevig inzetten op het voorkomen van middelengebruik. Daarvoor maken we gebruik van jongerenwerkers, verslavingszorg, scholen, ouders, kerken, welzijnswerk, sportverenigingen en andere betrokkenen. De gemeente organiseert daarvoor jaarlijks een gesprek en geeft scholing aan betrokkenen. Hiermee beoogt ze middelengebruik, maar ook gok- en gameverslaving, te verminderen.

Iedereen mag er zijn

Vanuit de diepe overtuiging dat God ieder mens liefheeft, willen we opkomen voor de vrijheid om te zijn wie je bent. We willen een veilige gemeente zijn, ook voor mensen die anders zijn. Als ChristenUnie willen we dat de gemeente budget vrijmaakt, zodat alle scholen voor voortgezet onderwijs gebruik kunnen maken van gastlessen van het antidiscriminatiebureau Tûmba over diversiteit, vooroordelen en discriminatie.

Als ChristenUnie willen we

- + Aanbieden van ouderschaps cursus voor alle ouders;
- + Opzetten van een netwerk van buurtgezinnen;
- + Ontwikkelen en stimuleren preventief, lokaal Jeugdbeleid;
- + Inzetten op een sterke verbinding tussen onderwijs en gebiedsteams;
- + Aanbieden van *mediation* bij (echt)scheidingen in gezinnen met kinderen;
- + Inzetten op meer Praktijkondersteuners Jeugd bij huisartsen;
- + Organiseren van scholing aan relevante partijen over verslavingsproblematiek;
- + Budget vrijmaken voor gastlessen over diversiteit, vooroordelen en discriminatie.

Dementievriendelijke gemeente

We willen een dementievriendelijke gemeente zijn, waarbinnen mensen met dementie langer kunnen participeren. Deze groep zal de komende jaren in aantal toenemen en verdient een samenleving die hier mee om kan gaan, waardoor mensen met dementie zo lang mogelijk waardevol mee kunnen doen.

Preventie overbelasting mantelzorgers

Als er zorg nodig is, volgen we het principe: zoveel en zo lang als nodig is - tegen zo laag mogelijke kosten - de meest adequate ondersteuning verlenen. Uitgangspunt is daarbij de zelfredzaamheid van inwoners. Naast professionele zorgverleners wordt waar mogelijk een beroep gedaan op mantelzorgers. We willen daarbij nadrukkelijk oog hebben voor reële risico's voor mantelzorgers: uitputting en over eigen grenzen gaan. Daarom is het, om de zorg vol te kunnen houden, af en toe nodig om stoom af te blazen. Daarvoor biedt de gemeente respijtzorg en andere vormen van mantelzorgondersteuning. De respijtweekenden zijn een mooi voorbeeld, waarbij mantelzorgers elkaar ontmoeten, samen ontspannen en van elkaar kunnen leren.

Ontmoetingsplaatsen en vrij toegankelijke dagbesteding

Eenzaamheid is een groeiend probleem en een bron van verdriet. Ook binnen de dorpen in Achtkarspelen ervaren steeds meer (oudere) inwoners dat. Het sterke sociale netwerk in de dorpen staat onder druk, mede door een gebrek aan vrijwilligers. We willen als ChristenUnie daarom inzetten op meer verbinding en samenwerking tussen ontmoetingsplaatsen en vrijwilligers die er zijn, zoals in kerken, dorpshuizen en andere plekken.

Belangrijk is daarbij dat er een vrij toegankelijke ontmoetingsplaats is ieder dorp. De ChristenUnie wil dat de komende jaren deze ontmoetingsplaatsen ook ruimte bieden aan indicatieloze dagbesteding, als voorloper van de veel duurder dagbesteding. Professionele zorgverleners, aangevuld met vrijwilligers, zorgen voor invulling van de dagbesteding in deze ontmoetingsplaatsen.

Wat toegankelijkheid betreft, willen we ook inzetten op het verbeteren van de fysieke toegankelijkheid van de (openbare) voorzieningen in Achtkarspelen. We willen daarvoor steekproeven laten doen door ervaringsdeskundigen, bijvoorbeeld in een rolstoel of een scootmobiel.

Armoedebestrijding

Als ChristenUnie blijven we ons inzetten voor een bijstandsbeleid vanuit vertrouwen en de menselijke maat. Mensen hebben dan een fatsoenlijk inkomen en houden zelf de regie over hun leven. Wie in armoede leeft, heeft weinig ruimte voor ontwikkeling. De dagelijkse strijd om het hoofd boven water te houden, slokt alle energie op. Armoede en schulden zijn vaak debet aan spanningen in gezinnen, onder ouderen, maar ook bij jongeren. Geldzorgen leiden in veel gevallen tot een grotere zorgvraag. De ChristenUnie zet vol in op vroeg-signalering van schulden. De privacywetgeving mag daarin niet als hindermacht fungeren. De gemeente coördineert budgethulp ter voorkoming van schulden. Als bewindvoering nodig is, doet de gemeente zaken met een beperkt aantal bewindvoerders waarmee een convenant wordt afgesloten. Met de woningbouwcorporatie maakt de gemeente afspraken om uithuiszetting vanwege huurachterstand te voorkomen, zeker als er ook kinderen wonen.

De bijstand wordt geacht te voorzien in de primaire levensbehoeften, maar het is geen vetpot. Er zijn diverse regelingen om de nood te lenigen, maar onze ervaring is dat die niet allemaal worden

gebruikt. We vinden het daarom belangrijk dat de gemeente deze tijdens het jaarlijkse gesprek met bijstandsontvangers onder de aandacht brengt.

Werk voor iedereen

We vinden het belangrijk dat er voor alle inwoners in Achtkarspelen plaats is op de arbeidsmarkt. Ook als je een beperking hebt. De gemeente stimuleert daarom het bedrijfsleven om ruimte te bieden aan mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking en geeft daarin zelf het goede voorbeeld. Vrijwilligerswerk en mantelzorg tellen eveneens als zinvolle dagbesteding en geven vrijstelling voor trajecten die naar werk moeten leiden.

Vluchtelingen en statushouders

Als ChristenUnie willen we dat mensen die op de vlucht zijn voor oorlog en geweld warm onthaald worden in Achtkarspelen. Ze moeten zich thuis voelen en de gemeente helpt waar kan om dat te bevorderen. Dit gebeurt door in de eerste plaats goed taalonderwijs aan te bieden. Maar ook door vluchtelingen en statushouders op te nemen in de *mienskip*. Vluchtelingenwerk en het welzijnswerk spelen daarin een belangrijke rol.

De taakstelling voor het huisvesten van statushouders moet de gemeente halen. In een krappe woningmarkt leidt dat soms tot spanningen. Alternatieve huisvesting, bijvoorbeeld door verbouw van kantoorpanden, is voor ons bespreekbaar.

Als ChristenUnie willen we

- + Investeren in respijtzorg en -weekenden en andere vormen van mantelzorgondersteuning om overbelasting van mantelzorgers te voorkomen;
- + Toegankelijkheid checken door steekproeven met ervaringsdeskundigen;
- + Creëren van een vrij toegankelijke ontmoetingsplaats in elk dorp;
- + Realiseren van indicatieloze dagbesteding in ontmoetingsplaatsen door verbindingen te leggen tussen verschillende initiatieven;
- + Ruimte bieden voor goede en warme opvang en integratie van nieuwkomers en arbeidsmigranten;
- + Inzetten op vroegsignalering bij dreigende schulden;
- + Voorkomen van uithuiszettingen van gezinnen met kinderen;
- + Actief aanbieden van en informeren over bijstandsregelingen.

Hoofdstuk 4 Onderwijs

Waar staat de ChristenUnie voor?

Als ChristenUnie zijn we blij met de onderwijskoepels in Achtkarspelen die streven naar kwalitatief goed onderwijs voor onze kinderen en jongeren. Binnen onze gemeentegrenzen bevindt zich een excellente school. Hiermee zijn we uitermate ingenomen.

Voor kinderen en jongeren is het onderwijs een belangrijke plek. Het is een plek waar ze zich cognitief en sociaal ontwikkelen en waar ze andere kinderen en jongeren ontmoeten. Als ChristenUnie zijn we voor de vrijheid van onderwijs. Ouders moeten - vanuit hun verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kinderen - kunnen kiezen voor een school die aansluit bij de eigen waarden, identiteit en idealen. De gemeente moet de diversiteit van scholen op levensbeschouwelijke en pedagogische gronden respecteren. De ChristenUnie streeft, waar mogelijk, naar basisonderwijs in ieder dorp.

Autonomie besturen

De toenemende trend om onderwijsinstellingen en kinderopvang samen te voegen tot Integrale Kindcentra (IKC's) biedt aan de ene kant kansen om kinderen vanaf heel jong een doorlopende leerlijn aan te bieden. Tegelijk mag lokale of regionale samenwerking geen inbreuk vormen op de autonomie van besturen en de identiteit van scholen. Vrijheid van onderwijs vraagt een terughoudende overheid. Samenwerking is goed, samenwerking afdwingen niet.

Afstemming

De onderwijsbesturen zijn verantwoordelijk voor Passend Onderwijs. Het is heel belangrijk dat Passend Onderwijs, preventie en jeugdhulp goed op elkaar afgestemd worden en dat gezamenlijk datgene georganiseerd wordt wat voor die bepaalde school nodig is. Zo wordt de professionaliteit van scholen en samenwerkingsverbanden benut.

De overheid, het onderwijs en het bedrijfsleven zullen de samenwerking met elkaar blijven zoeken. Hierdoor krijgen jongeren een goede kwalificatie om te kunnen werken in de bedrijven die gevestigd zijn in onze regio. Stageplekken zijn hierbij van groot belang. Als ChristenUnie vinden we dan ook dat er een gezamenlijke inspanning moet worden gedaan om voldoende stageplekken voor jongeren beschikbaar te stellen.

Duurzaam onderwijs

Duurzaamheid is ook voor scholen van groot belang. Daarom moeten scholen proberen om het gebruik van materialen en energie zo veel mogelijk te beperken. Ook kun je bij duurzaamheid denken aan zonnepanelen op het dak van de school. Daarnaast is een goede ventilatie op school belangrijk. Dit bevordert de leerprestatie van kinderen en het bevordert een goede gezondheid.

Als ChristenUnie vinden we het van belang dat alle kinderen onderwijs volgen. Daarom moet uitval op de middelbare school voorkomen worden, zodat jongeren hun startkwalificatie kunnen behalen. Ook kwetsbare jongeren uit het speciaal onderwijs verdienen de juiste begeleiding naar een waardevolle plek in onze samenleving.

Als ChristenUnie willen we

- + Basisonderwijs in ieder dorp;
- + Afstemmen van passend onderwijs, jeugdhulp en preventie;
- + Diversiteit van scholen op levensbeschouwelijke en pedagogische gronden respecteren;
- + Samenwerking stimuleren tussen onderwijs, overheid en bedrijfsleven;
- + Voldoende stageplekken creëren;
- + Duurzaamheid stimuleren op scholen;
- + Toezien op goede ventilatie in klaslokalen;
- + Zorgen dat alle jongeren uit Achtkarspelen een startkwalificatie behalen;
- + Goede begeleiding realiseren kwetsbare jongeren.

Hoofdstuk 5 Kunst en cultuur

Waar staat de ChristenUnie voor?

Kunst, cultuur en creativiteit verrijken het leven en de samenleving. Kunst kan confronteren, stilzetten, ontspannen, wakker schudden en verbinden. Wij mensen vormen het beeld van God als creatieve schepper en kunst bepaalt ons ook bij de manier waarop wij beeld dragers zijn van God.

Vrijwilligersinitiatieven

Kunst en cultuur zijn eerst en vooral van en voor de samenleving. De overheid vervult een belangrijke rol als subsidieverstrekker, opdrachtgever en hoeder van ons culturele klimaat en erfgoed. Als ChristenUnie stimuleren we waar mogelijk nieuwe initiatieven en zien we het belang van vrijwilligers hierin. Een mooi voorbeeld binnen Achtkarspelen is het jaarlijkse evenement 'Rondje Kunstzinnig Achtkarspelen'. Verder zijn er nog de verschillende kunstwerken die in ieder dorp van de gemeente staan. Deze zijn ook te vinden op de website van Keunstkrite. Bovendien hebben we onze eigen Wâlddichter.

In de culturele instellingen en muziekschool 'De Wâldsang' werken professionals en amateurs samen aan het mooier maken van Achtkarspelen. Iedereen moet dan ook mee kunnen doen, maar als ChristenUnie willen we dat met name jongeren hier een kans krijgen. Door amateurkunsten te beoefenen, zoals het maken van muziek, ontdekken en ontwikkelen zij hun creatieve talenten. Het is dus belangrijk dat er een toegankelijk aanbod van kunst en cultuur is.

Cultuur dichtbij

Als ChristenUnie zijn we voor cultuur in de breedte: bereikbaar en betaalbaar voor iedereen. We koesteren onze eigen lokale geschiedenis. Dat betekent dat we cultuureducatie voor alle kinderen willen. Kinderen uit gezinnen die in armoede leven, kunnen bijvoorbeeld met behulp van een minimapas, of via het Jeugd Cultuurfonds korting krijgen of gratis deelnemen. Dit wordt ook meegenomen in subsidievoorwaarden voor culturele instellingen. De gemeente stimuleert bovendien de samenwerking tussen scholen en culturele voorzieningen in Achtkarspelen.

Bibliotheken en overige culturele accommodaties

Voor veel inwoners van Achtkarspelen betekent de bibliotheek de toegang tot boeken, informatie en cursussen. Ook is het een ontmoetingsplek. Bovendien is de bibliotheek belangrijk als aanvulling op het leesonderwijs voor kinderen, laaggeletterden en nieuwkomers. Wij vinden het dan ook belangrijk dat de bibliotheken in Buitenpost en Surhuisterveen blijven bestaan.

Voor kleine dorpen moet het mogelijk zijn om creatieve, alternatieve haal- en brengsystemen te ontwikkelen ter versterking van het huidige bibliotheekwerk. Zo zou dit bijvoorbeeld gekoppeld kunnen worden aan een basisschool in het dorp.

Daarom zouden gebouwen zoveel mogelijk multifunctioneel moeten worden benut. Aan de ene kant om het gebruik te optimaliseren, maar ook om dwarsverbanden tussen onder meer (brede) scholen, verenigingen, kinderopvang, bibliotheken en muziekscholen, zorginstellingen te leggen of te versterken.

Evenementen

Evenementen in Achtkarspelen moeten volgens de ChristenUnie veilig en gezond zijn. Niet alleen zijn ze goed toegankelijk, maar ook komen er heldere (subsidie-) afspraken over afval, duurzaamheid en geluid. Ook is er aandacht voor de volksgezondheid door bijvoorbeeld een goed beleid rond het gebruik van alcohol en drugs.

Als ChristenUnie willen we

- + Nieuwe initiatieven rond kunst en cultuur stimuleren;
- + Een toegankelijk aanbod van kunst en cultuur voor jongeren;
- + Bereikbare en betaalbare cultuur voor iedereen;
- + Samenwerking stimuleren tussen scholen en culturele voorzieningen;
- + De bibliotheken in Surhuisterveen en Buitenpost behouden;
- + Werken aan alternatieve haal- en brengsystemen van bibliotheek in kleine dorpen;
- + Multifunctionele gebouwen inzetten als culturele accommodaties;
- + Afspraken over toegankelijkheid, veiligheid en gezondheid bij evenementen.

Hoofdstuk 6 Sport

Waar staat de ChristenUnie voor?

Bij sporten staat plezier voorop. Daarom kiezen we als ChristenUnie voor een toegankelijke sportwereld, waarin iedereen kan meedoen. We stimuleren de breedtesport in Achtkarspelen. Jong, oud, mindervalide, mindervermogend, getalenteerd of gewoon gezellig met elkaar; sport moet voor iedereen beschikbaar zijn.

Openbare ruimte

Sport brengt mensen in beweging. Sport stimuleert lichaam en geest tot optimale prestaties en bevordert een gezonde en vitale samenleving. Daarom is het nodig om ook voor de toekomst voldoende sportfaciliteiten te hebben zoals openbare beweegplekken, sportparken en sportaccommodaties. Bij het plannen en bouwen van nieuwe wijken en infrastructurele projecten willen we als ChristenUnie dat hier zoveel mogelijk ruimte voor komt in de openbare ruimte. We zijn daarom blij met de verschillende routes waar je goed en veilig kunt wandelen, hardlopen, fietsen en varen in Achtkarspelen. Deze nodigen volop uit tot bewegen en meedoen. Ook zien we dat sport mensen samenbrengt. Sportverenigingen fungeren vaak als cement in de samenleving en verdienen onze steun, zeker nu ze door de coronacrisis flinke klappen hebben gehad.

Sportakkoord

Als ChristenUnie zetten we ons in voor een toegankelijke sportwereld. We zien graag dat alle sportaccommodaties toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. Iedereen is welkom! We willen verder dat de gemeente Achtkarspelen samen met de sportverenigingen een Sportakkoord opstelt, waarin onder andere afspraken staan over een positieve sportcultuur, inclusiviteit, discriminatie en racisme, alcohol en drugs, toegankelijkheid en vrijwilligersbeleid.

Toegankelijk voor iedereen

Het is goed voor kinderen dat ze leren dat bewegen leuk is. Bovendien leren kinderen door sport om doelen te stellen en om samen te werken in een team. Daarom willen we dat sport toegankelijk is voor iedereen en in het bijzonder voor de jeugd. Er mogen dan geen fysieke drempels zijn, omdat het van groot belang is dat alle kinderen kunnen sporten, ook als er thuis sprake is van een kleinere portemonnee.

De gemeente Achtkarspelen ziet erop toe dat iedereen die er recht op heeft, passende ondersteuning kan vinden middels onder meer het Jeugdfonds Sport & Cultuur, Sam& voor alle kinderen en Leergeld Nederland. Mede hierdoor moet het mogelijk zijn dat elk kind in Achtkarspelen aan het einde van de basisschoolleeftijd het zwem-ABC heeft.

Sociaal en gezond

Als ChristenUnie willen we minima, ouderen, mensen met een beperking en mensen die nog niet sporten stimuleren om meer te gaan bewegen. We pleiten daarom voor open sportclubs met een sterke verbinding tussen het sociale aspect en het gezondheidsdomein. Een gezonde leefstijl met

voldoende beweging draagt voor ouderen ook bij aan zelfredzaamheid en sociaal contact. Voor alle ouderen in onze gemeente ontwikkelt de gemeente laagdrempelige sport- en beweegprojecten. Als ChristenUnie pleiten we voor een buurt- of gemeentelijke sportcoach om zo de verbinding tussen sport, onderwijs en zorg te bevorderen.

Als ChristenUnie willen we

- ⊕ Investeren in de breedtesport: sport moet voor iedereen beschikbaar zijn;
- ⊕ Ruimte creëren voor voldoende openbare beweegplekken en -routes;
- ⊕ Stimuleren dat er met de sportverenigingen een lokaal Sportakkoord wordt opgesteld;
- ⊕ Voorkomen dat financiële problemen een drempel voor kinderen vormen om te kunnen sporten;
- ⊕ Realiseren dat elk kind in Achtkarspelen aan het einde van de basisschool kan zwemmen;
- ⊕ Stimuleren dat minima, ouderen, mensen met een beperking en mensen die nog niet sporten meer gaan bewegen.

Hoofstuk 7 Duurzame leefomgeving

Waar staat de ChristenUnie voor?

In de wetenschap dat we een onderdeel zijn van Gods prachtige schepping, willen we als ChristenUnie inzetten op de hoopvolle en noodzakelijke beweging die gaande is naar een groene, duurzame economie. Deze duurzame economie houdt zich aan de grenzen van de aarde en aan de norm van ecologische en sociale gerechtigheid.

Zo staat ons land voor een grote uitdaging: de energietransitie. Dit betekent dat we het gebruik van fossiele energie, zoals olie of gas, verminderen en meer duurzame energiebronnen zoals zonne- en windenergie gebruiken. Het doel van deze transitie is uiteindelijk geen fossiele energie meer te gebruiken. Fossiele brandstoffen vormen de bron van de meeste energie die we vandaag de dag gebruiken. De winning en het gebruik van deze fossiele bronnen is niet alleen erg slecht voor het milieu, het is ook slecht voor onze gezondheid. De uitstoot van CO₂ door het gebruik van fossiele brandstoffen is zo groot dat het klimaat verandert en de aarde opwarmt. Het massaal overstappen op duurzame energiebronnen - denk aan wind en zon, energiebronnen die nooit opgaan - moet de CO₂-uitstoot en de klimaatverandering tegenhouden.

Betaalbare en klimaatvriendelijke energie en warmte

De gemeente heeft een belangrijke rol in de energietransitie. We zijn er blij mee dat we in Achtkarspelen, mede door toedoen van de ChristenUnie, dit hebben geconcretiseerd in de Duurzaamheidsagenda en Warmtevisie gericht op een toekomstige energieneutrale en aardgasvrije gemeente. De nadruk ligt de komende jaren dan op energiebesparing en zonnepanelen op daken. Het komt er nu op aan de uitvoering van deze mooie plannen voortvarend ter hand te nemen. Als ChristenUnie zullen we hierop letten en aandacht houden voor de mogelijkheden voor een extra stap. We zien dat de transitie voor inwoners met een kleinere beurs lastig kan zijn. Energiearmoede ligt daarbij op de loer. Tegelijk zijn we ervan overtuigd dat deze transitie nodig en haalbaar is. Daarbij hebben we ook oog voor de betaalbaarheid, zodat iedereen deze stap mee kan maken. Middelen en vormen die hierbij helpen zijn: energiecoöperaties en lokale initiatieven, energiecoaches en het Energieloket. Het Energieloket moet zich door blijven ontwikkelen tot dé plek waar alle inwoners terecht kunnen die met besparing en duurzame opwekking aan de slag willen. In het bijzonder zien we ook kansen in het Nationaal Isolatieprogramma. Bij de uitvoering hiervan willen we maximaal inzetten op de isolatie van slecht geïsoleerde woningen van inwoners met een laag inkomen.

Om het belang van klimaatvriendelijke energie te onderstrepen willen we een gemeentelijk Klimaatdag instellen. De Klimaatdag wordt in de gemeente hét jaarlijkse evenement waar diverse activiteiten worden georganiseerd die gericht zijn op het terugbrengen van de CO₂-uitstoot door bedrijven en inwoners.

We zijn ons ervan bewust dat de energietransitie een hele opgave is en daar horen soms ook grotere vormen van energieopwekking bij. Als ChristenUnie gaan we deze soms lastige keuze niet uit de weg. Belangrijk is wel dat dit passend is bij de omgeving. Omwonenden moeten nauw betrokken worden bij de plannen en ze moeten kunnen meeprofiteren van de voordelen. Participatie zorgt ervoor dat lusten en lasten eerlijker worden verdeeld. Dit kan op allerlei manieren: van een gebiedsgebonden bijdrage die terugvloeit naar de lokale samenleving tot een aandeelhouderschap van inwoners binnen een coöperatie.

Klimaatadaptie

Het klimaat is inmiddels al zo sterk veranderd en verandert nog steeds in zo'n hoog tempo dat ook aanpassing aan klimaatverandering nodig is. We krijgen steeds meer te maken met extremen in het weer. Door versteende gebieden en de toename van extreme buien ontstaat steeds vaker overlast en schade. De extremen merken we ook in lange droge, hete periodes. Daarom is het noodzakelijk dat de gemeente een strategie ontwikkelt. Dit vraagt goede samenwerking met het waterschap. Inwoners hebben een belangrijke rol als het gaat om waterberging en vergroening. De gemeente kan meer doen aan bewustwording op dit punt. Dit kan bijvoorbeeld door een publiekscampagne gericht op het vergroenen van tuinen en daken en door het oproepen tot gebruik van regenwater.

Grondstoffen

De aarde produceert alles wat we nodig hebben om in onze voedsel-, energie- en andere levensbehoeften te voorzien, maar onze manier van leven kan de draagkracht van de aarde te boven gaan. Het is daarom belangrijk dat we hier in onze productie, consumptie en afvalverwerking rekening mee houden. De normen voor afvalscheiding worden steeds strenger. In 2025 mag er nog 30 kilo restafval per persoon per jaar zijn. Om dit doel te halen is het belangrijk dat er ook gekeken wordt naar afvalpreventie.

In afval zitten waardevolle grondstoffen die niet verloren mogen gaan. De ChristenUnie wil afval zien als grondstof. Als afval goed gescheiden wordt ingezameld bij de bron, kunnen de grondstoffen worden aangeboden voor hergebruik. Het afvalbrenghuis - Lutkepost - is dé plek waar grondstoffen een nieuw leven kunnen krijgen. Er moet daar dus ruimte zijn voor het inzamelen van goederen voor kringloop- en reparatiedoeleinden.

Fjildlab

De gemeente Achtkarspelen stimuleert ook scholen en maatschappelijke organisaties om afval te scheiden en faciliteert hen hierin zoveel mogelijk. Er wordt meegedaan aan landelijke bewustwordingsacties rond het voorkomen en hergebruiken van afval, zwerfvuil en compost. Ook in de regionale samenwerking zien we mooie initiatieven ontstaan. Een mooi voorbeeld hiervan is Fjildlab. Het Fjildlab is een veldlaboratorium voor het versterken van de circulaire economie en een duurzame landbouwsector in Noordoost-Fryslân. Als ChristenUnie zijn we ervan overtuigd dat dergelijke initiatieven helpen om wegen te vinden die ons in staat stellen om duurzaam met grondstoffen om te gaan.

Biodiversiteit

Biodiversiteit is een cruciale factor in de gezondheid van een ecosysteem, dus ook in onze leefomgeving. Hoe groter de samenwerking van variatie in een ecosysteem, hoe groter de capaciteit van dat ecosysteem om schokken te weerstaan en leven te ondersteunen. De biodiversiteit neemt echter schrikbarend af. Daarom is het belangrijk om deze, net als de natuurrijkdom, te versterken. Dit willen we doen door vergroening van de dorpen met gebruikmaking van inheemse soorten en door het inzetten van natuurvriendelijke maatregelen bij plagen. Daarnaast zou gemeentegrond alleen moeten worden verpacht onder strikte duurzaamheids-voorwaarden gericht op behoud of versterking van de biodiversiteit. Waar mogelijk willen we ook in de Omgevingsplannen doelen en maatregelen voor het versterken van de biodiversiteit opnemen.

Kennis en bewustwording

We denken dat het belangrijk is dat er in het onderwijs aandacht is voor kennismaken met natuur, planten, dieren, milieu en ons ecosysteem. Daarom willen we onderzoeken of we de natuur- en milieueducatie (NME) op scholen kunnen versterken. Zo zijn we als ChristenUnie erg positief over initiatieven voor pluktuinen in de openbare ruimte of binnen volkstuinen. Dit versterkt de kennis en bewustwording met betrekking tot natuur en ons voedsel.

Als ChristenUnie willen we

- + Inzetten op energiebesparing en zonnepanelen;
- + Het Energieloket doorontwikkelen;
- + Slecht geïsoleerde woningen van lage inkomens isoleren;
- + Een gemeentelijke Klimaatdag instellen;
- + Een eerlijke verdeling van lusten en lasten bij grote vormen van energieopwekking;
- + Samenwerken met het waterschap;
- + Afvalpreventie stimuleren;
- + Afval als grondstof hergebruiken;
- + Landelijke en regionale bewustwordingsacties faciliteren;
- + Dorpen vergroenen met inheemse soorten;
- + Biodiversiteit vergroten;
- + Natuur- en milieueducatie (NME) vergroten op scholen.

Hoofdstuk 8 Economie

Waar staat de ChristenUnie voor?

Als ChristenUnie staan we voor een economie die er is voor mensen in plaats van andersom. We ontdekken steeds meer dat een goede markt pas tot haar recht komt, als arbeid en kapitaal geen tegengestelde krachten zijn en als ondernemers, werkgevers en werknemers van elkaars talenten profiteren. Zo zijn bedrijven en ondernemers in Achtkarspelen onmisbaar. Ze zijn van grote waarde voor onze economie en leefbaarheid. Ze creëren werk en zorgen voor innovaties.

Gezonde economie

Een economie is volgens ons pas gezond, als iedereen een kans krijgt en verantwoordelijkheid neemt. In een gezonde economie zijn werken en vrije tijd in balans en is groei groen met oog voor grenzen. De coronacrisis heeft laten zien hoe sterk bedrijven afhankelijk zijn van een goed functionerende overheid. Tegelijk mogen we daarbij van ondernemers en bedrijven ook vragen om dienstbaar te zijn aan de lokale samenleving.

De lokale overheid speelt samen met kennisinstellingen, het bedrijfsleven en andere overheden, een belangrijke rol in de versterking van de regionale arbeidsmarkt en de (regionale) circulaire economie. Het MKB is onmisbaar voor werkgelegenheid, de lokale economie, voor ontwikkelingen van producten en voor de leefbaarheid. Als ChristenUnie komen we op voor ondernemers.

Samenwerking in de regio

Om de economische uitdagingen het hoofd te bieden en kansen te verzilveren, is samenwerking in de regio noodzakelijk. Als ChristenUnie zijn we dan ook voor de voorzetting en intensivering van de regionale samenwerking, zoals de Agenda Netwerk NoordOost (ANNO) en de Versnellingsagenda. Zodoende is de gemeente Achtkarspelen blijvend beschikbaar als partner voor ondernemers. We zien daarbinnen dat de gemeente goede voorwaarden moet scheppen en lokaal en regionaal en (maatschappelijk) verantwoord ondernemerschap stimuleert.

Onze gemeentelijke inkoop doen we in Achtkarspelen zoveel mogelijk lokaal of regionaal en de gemeente stimuleert bedrijven om hetzelfde te doen conform de doelstelling van Agenda Netwerk NoordOost III in Noordoost-Friesland.

Bevorderen van innovatie in het MKB

Als ChristenUnie vinden we de toekomstbestendigheid van (familie)bedrijven belangrijk. Dat betekent dat deze zich voortdurend moeten doorontwikkelen. We zien daarin een ondersteunende rol voor de gemeente, bijvoorbeeld via het stimuleren van onderlinge kennisdeling en kenniskringen. Diezelfde ondersteunende rol van de gemeente zien we als ChristenUnie ook voor starters en doorgroeiers. Want succesvolle ondernemingen zijn allemaal ooit klein begonnen. Het is belangrijk dat de lokale overheid starters op de arbeidsmarkt ondersteunt met goede werkplekken, waar afstemming, kruisbestuiving en ondersteuning kan plaatsvinden. Daarbij willen we dat de lokale overheid ook investeert in goede infrastructuur en betere bereikbaarheid, ook digitaal.

Dienstbare overheid

Verder stelt de gemeente zich dienstbaar op door het bureaucratisch proces zoveel mogelijk te vereenvoudigen en te verduidelijken. Ook betreft de gemeente bij de herinrichting of renovatie van de openbare ruimte ondernemers bij de planning en de werkzaamheden om draagvlak te creëren en de overlast te beperken.

ZZP'ers

We zien dat veel mensen tegenwoordig werken zonder in loondienst te zijn, bijvoorbeeld als zelfstandige zonder personeel (ZZP'er). Soms verdienen zij minder dan nodig is om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. De gemeente moet volgens ons actief gebruikmaken van de wettelijke mogelijkheden om hen zo nodig te begeleiden en praktisch te ondersteunen. Zo moet het een kleine zelfstandige niet onnodig moeilijk worden gemaakt om een bedrijf aan huis te voeren. Ook willen we dat de gemeente de beschikbaarheid van goed en snel internet voor de hele gemeente bevordert, één gemeentelijk aanspreekpunt voor ondernemers realiseert en flexplekken in publieke ruimten opent voor startups en andere ZZP'ers.

Duurzame bedrijven en duurzame bedrijventerreinen

De bedrijventerreinen in Achtkarspelen zijn een visitekaartje van de gemeente. Het zijn de plaatsen waar geld verdiend wordt, ondernemers elkaar ontmoeten en banen worden gecreëerd. Tegelijk zijn het plaatsen waar inwoners de hele dag verblijven om te werken.

In overleg met het bedrijfsleven willen we leegstand voorkomen. Als ChristenUnie willen we op tijd inzetten op herstructurering van bedrijventerreinen om tegemoet te komen aan veranderende behoeftes van bedrijven aan ruimte. Uit ervaring weten we dat leegstand criminaliteit aantrekt. We vinden het belangrijk dat de gemeente goede onderlinge samenwerking stimuleert tussen ondernemers. Dit is vooral belangrijk voor ondernemers die gezamenlijk gevestigd zijn op een bedrijventerrein of winkelcentrum.

Verder willen we als ChristenUnie de circulaire economie stimuleren door kenniskringen die zich richten op het besparen van grondstoffen, energie en het gebruikmaken van elkaars warmte of energie.

Werken en rusten

Als ChristenUnie hechten we grote waarde aan een goede balans tussen werken, zorgen en rusten. De ontwikkeling naar een 24-uurs economie lijkt niet te stoppen. Tegelijkertijd zien we mensen verlangen naar meer rust en onthaasting. De coronacrisis heeft die behoefte onderstreept. Onze samenleving en economie gedijen goed als er rustmomenten zijn.

Vanuit onze christelijke levensovertuiging genieten wij van de zondag als rustmoment. Mensen met andere levensovertuigingen kunnen op heel andere manieren de balans tussen werken en rusten vormgeven. Wel zien we dat waar die werk-rust-balans verdwijnt, de kwaliteit van leven achteruitgaat en de mienskip onder druk komt te staan.

Eén van de weinige manieren waarop een lokale overheid hierin iets kan betekenen, is via de winkeltijdenwet. Wij zijn van mening dat het goed is als winkels niet altijd open zijn, maar dat er ook momenten zijn om op adem te komen. Vanouds is de zondag in Nederland de dag voor een beperkte

openstelling van winkels. Al wordt de zondag op dit moment in onze samenleving heel verschillend beleefd, we zien dat een beperkte winkelopstelling op zondag een van de weinige manieren is waarop de lokale overheid een gezonde balans tussen werken en rusten kan bewaken.

De huidige regelgeving in Achtkarspelen voor de openstelling op zondag biedt volgens ons een goed evenwicht tussen elkaar de ruimte geven om de zondag op eigen wijze vorm te geven en het onderstrepen van het belang van een gezonde balans tussen werken en rusten. Als ChristenUnie willen we daarom de huidige regelgeving voor winkelopstelling handhaven en willen we geen verdere verruiming.

Bloeiende dorpen

De detailhandel verandert van aard en structuur. Hierop moeten we de komende periode inspelen. Als ChristenUnie letten we hierbij op de leefbaarheid van de kernen en op sociale veiligheid in en rond winkelgebieden. Om de winkelgebieden in Achtkarspelen meer te concentreren en de leefbaarheid van de dorpen te bevorderen, willen we winkelbestemmingen zo nodig wijzigen in woonbestemmingen.

Als ChristenUnie zeten we ons in voor optimaal onderhoud en de uitstraling van de openbare ruimte in de winkelstraten. Toegankelijkheid voor mensen met een beperking is hierbij een belangrijk punt van aandacht. Verder zetten we in kleine kernen in op het behoud van functies. Het behoud van winkels is namelijk erg belangrijk voor de leefbaarheid en de sociale contacten in een dorp. We willen hier creatief mee omgaan, bijvoorbeeld door het combineren van functies.

Gezonde agrarische sector

Voedsel is een geschenk van God aan mensen. Boeren en tuinders werken aan goed en gezond voedsel en hebben een nauwe verbondenheid met de schepping. Als ChristenUnie zijn we trots op de agrarische sector en hebben we hart voor boeren en tuinders. Een toekomstbestendige agrarische sector heeft wat ons betreft een gezonde economische basis, is innovatief, gaat zorgvuldig om met bodem, grondstoffen en energie en produceert in balans met oog voor dieren en de leefomgeving. Bij het opstellen van een visie op het buitengebied willen we als ChristenUnie inzetten op een toekomstbestendige agrarische sector. Kernwoorden zijn daarbij voor ons: kringlooplandbouw, lokale voedselketens en de boer als medebeheerder van de openbare ruimte. Landbouwondernemingen krijgen daarbij de ruimte voor een moderne bedrijfsvoering door investeringen mogelijk te maken, voor zover deze een bijdrage leveren aan duurzaamheid, dierenwelzijn, energiebesparing, milieu en landschap.

Als ChristenUnie willen we:

- ⊕ Werken aan een gezonde economie, waarbij we opkomen voor ondernemers;
- ⊕ Regionale samenwerking voortzetten en intensiveren;
- ⊕ De gemeentelijke inkoop zoveel mogelijk lokaal/regionaal doen en bedrijven stimuleren dat ook te doen;
- ⊕ Investeren in goede infrastructuur en betere bereikbaarheid, ook digitaal;
- ⊕ ZZP'ers begeleiden en praktisch ondersteunen;
- ⊕ Leegstand op bedrijventerreinen voorkomen;

- ⊕ Een circulaire economie stimuleren door kenniskringen;
- ⊕ Opkomen voor een gezonde balans tussen werken en rusten;
- ⊕ De huidige regelgeving voor winkelpenstelling handhaven en geen verdere verruiming;
- ⊕ Waar nodig creatief omgaan met het wijzigen en combineren van winkel- en woonbestemmingen;
- ⊕ Inzetten op een toekomstbestendige agrarische sector.

Hoofdstuk 9 Mobiliteit

Waar staat de ChristenUnie voor?

Goede wegen, paden en OV-verbindingen zijn noodzakelijk om economische, sociale en culturele Als ChristenUnie willen we dat inwoners in Achtkarspelen op een veilige manier van A naar B kunnen gaan. Ook zetten we daarbij in op duurzaamheid. Mobiliteit brengt mensen bij elkaar, maar mag niet ten koste gaan van onze leefomgeving.

Voorrang voor langzaam verkeer

In Achtkarspelen vinden we het belangrijk dat langzaam verkeer in de dorpen voorrang heeft. Zo moeten voetgangers de ruimte hebben om veilig op de trottoirs te lopen. Inwoners met een rollator, rolstoel of scootmobiel moeten niet gehinderd worden door obstakels of geparkeerde auto's. Rond basisscholen is de afgelopen vier jaar al veel gedaan aan veiligheid en dit willen we voortzetten. Daarnaast willen we inzetten op bankjes langs wandelpaden richting openbare voorzieningen, zodat mensen die minder goed ter been zijn geregeld kunnen rusten of elkaar daar kunnen ontmoeten.

Wandelen en fietsen

In de dorpen is wandelen en fietsen de norm. Buiten de dorpen willen we samenwerken met omliggende gemeenten en de provincie om te zorgen voor goede, brede fietspaden op routes die veel gebruikt worden voor woon-werkverkeer en schoolgaande jeugd.

Fietsvriendelijke horeca willen we - eventueel samen met andere gemeenten - het predicaat fietscafé geven. Een fietscafé heeft voldoende stalling, een sanitaire ruimte, een fietsreparatieset, een gratis watertappunt en een laadpunt voor elektrische fietsen. Ook bij culturele plekken gaan we ons inzetten voor meer oplaadpunten met daarbij watertappunten.

Met onze inwoners en de lokale Fietsersbond willen we knelpunten in kaart brengen en deze waar mogelijk verbeteren. Denk aan comfort, veiligheid en doorstroming.

Openbaar vervoer

Openbaar vervoer is op het platteland vaak lastiger dan in de steden. Dat geldt ook in Achtkarspelen. Er lijkt een wisselwerking te ontstaan tussen weinig aanbod en weinig gebruik. Het wordt een uitdaging meer openbaar vervoer aan te bieden, omdat het even kan duren voor het wat oplevert. Het zou goedkoper moeten zijn, maar dat is iets waar we bij het Rijk voor zullen moeten lobbyen. We willen, via onze provinciale ChristenUnie-fractie, actief participeren bij het opstellen van het Programma van Eisen voor de periode na de overbruggingsconcessie 2022-2024 (busvervoer), o.a. rond het aantal buslijnen, prijzen en haltes in de provincie.

Om in de kleine kernen buslijnen rendabel te laten zijn, willen we samenwerken voor combinaties van doelgroepenvervoer en openbaar vervoer. Bushaltes moeten toegankelijk zijn voor mobiliteitsbeperkten voor zover dit nog niet gebeurd is.

Vraagafhankelijk vervoer zoals de belbus moet zero-emissie zijn en een korte aanmeldtijd hebben en een aantrekkelijke prijs. Verder denken we dat er qua mobiliteit nog duurzame winst te behalen valt met initiatieven rond samen-rijden, zoals ANWB Automaatje.

Deelauto's

Er wordt veel ruimte ingenomen door auto's voor de deur. Dit gaat ten koste van de leefbaarheid, al hebben ook veel mensen een oprit. Als ChristenUnie willen we dan ook een Actieplan Deelauto's opstellen, samen met inwoners, bedrijven en aanbieders van deelauto's. Doel daarvan is tenminste één deelauto per dorp in 2025 en reductie van het aantal geparkeerde auto's van inwoners met 15% in 2030. Dit zou samen met de energiecoöperaties georganiseerd kunnen worden. We zien hiervoor zeker kansen nu er meer thuisgewerkt wordt.

Ook willen we voldoende laadpunten voor elektrische auto's in Achtkarspelen. We streven ernaar dat er standaard een laadpunt is bij elk benzinstation en in elk dorp.

Voor de verkeersveiligheid willen we als ChristenUnie graag dat zoveel mogelijk uit de weginrichting blijkt wat de maximumsnelheid is. Het moet veilig zijn voor fietsers en voetgangers. Op basis van registratie van de ongevallen brengt de gemeente tenminste elke vier jaar gevaarlijke plekken in beeld. We willen actief verkeerseducatie zoals verkeerslessen op basisscholen.

Afhaalpunten

De vele pakketdiensten die door de gemeente rijden, zorgen soms ook voor minder veilige situaties. We willen daarom het afhalen van pakketjes bij afhaalpunten in supermarkten of andere centrale plekken in dorpen stimuleren om de omvang van dit verkeer te beperken.

We willen inzetten op zero-emissie bevoorrading van winkels. Dat geldt ook voor zero-emissie vuilniswagens in onze gemeente. Elk jaar willen we een dag of week organiseren waar gebruik van emissievrij verkeer beloond wordt.

Samenvattend, als ChristenUnie willen we

- ⊕ Inzetten op verduurzaming van de mobiliteit (volledig CO₂ neutraal in 2040);
- ⊕ Veilige wandelroutes realiseren;
- ⊕ Meer ruimte voor de fiets creëren;
- ⊕ Inzetten op een impuls voor het OV;
- ⊕ Een Actieplan Deelauto's opstellen;
- ⊕ Een emissievrije dag/week organiseren;
- ⊕ Voldoende laadpunten realiseren voor zowel de elektrische fiets als auto.

Hoofdstuk 10 Woningbouw

Waar staat de ChristenUnie voor?

Mensen verlangen ernaar om betaalbaar in hun eigen dorp te kunnen wonen. Ook als ze ouder worden, is dat vaak het geval. Dit is belangrijk voor het welzijn van de inwoners en de leefbaarheid van de dorpen. De ChristenUnie zet deze twee aspecten centraal in haar woonvisie. Voor de komende vier jaar betekent dit dat er veel gebouwd moet worden in de gemeente Achtkarspelen. De gemeente is hier vanuit verschillende verantwoordelijkheden bij betrokken. Om de interne samenwerking nog beter te laten verlopen en voldoende snelheid te kunnen maken, moet er een Taskforce Bouwen komen.

De ChristenUnie vindt dat er gebouwd moet worden in alle dorpen en voor alle generaties. Wij willen dat er in elk dorp, ook in de kleinere dorpen, wordt bijgebouwd. Daarbij denken we niet vanuit mogelijke toekomstige krimp, maar vanuit het belang van het welzijn van de inwoners en de leefbaarheid van het dorp. Bij woningbouw moet goed worden gekeken naar de behoefte. Bij het vaststellen van die behoefte worden de inwoners via bijvoorbeeld dorpsraden en Plaatselijke Belangen nadrukkelijk betrokken.

Woningen voor iedereen

Als ChristenUnie zetten we ons met kracht in voor kwetsbare groepen op de woningmarkt. Het gaat dan bijvoorbeeld om starters, alleenstaanden, jonge gezinnen en ouderen die in het eigen dorp willen blijven wonen. Dit doen we door:

- + Een zelfwoonverplichting bij nieuwbouw en het opkopen van woningen;
- + Samen met de wooncorporaties te zorgen voor voldoende sociale en middeldure huurwoningen;
- + Bij nieuwbouwprojecten woningen te reserveren voor starters uit het eigen dorp;
- + Het stimuleren van de doorstroming door voldoende beschikbaarheid van aantrekkelijke kleinere woningen voor ouderen.

Tevens zullen we in de woningbouw rekening moeten houden met een veranderende functionaliteit als mensen zich in een andere levensfase bevinden. Daarom moeten woningen levensloopbestendig worden gebouwd.

Flexibel bouwen

Als ChristenUnie vinden we dat er flexibel gebouwd moet worden. We zien dat er steeds meer woningen fabrieksmatig worden geproduceerd. Dat betekent dat in het ontwerp van woningen al met die flexibiliteit rekening gehouden kan worden. Zo kunnen woningen, als de situatie daarom vraagt, gemakkelijk op een andere locatie worden herplaatst. Ook kunnen bijvoorbeeld van twee woningen makkelijker één woning gemaakt worden.

Bij de keuze waar we willen bouwen, kijken we in de eerste plaats naar mogelijkheden binnen de dorpen. Denk daarbij aan verdichting en hergebruik van leegstaande gebouwen. Zo stoppen steeds meer agrariërs met hun bedrijf. Als hier in het bestemmingsplan rekening mee wordt gehouden, kunnen boerderijen een andere functie krijgen. Te denken valt aan het opdelen van het pand, zodat er meerdere woningen in het pand mogelijk zijn, of wonen met zorg.

Het zal niet mogelijk zijn om voldoende te bouwen door alleen binnen de dorpen te kijken. We willen daarom ook ruimte houden voor nieuwbouwprojecten buiten de huidige dorpskernen. Daarbij is het belangrijk dat de nieuwbouwwijk goed wordt ingepast in het landschap.

Duurzame woningen

Behalve bouwen is ook het verduurzamen van de woningvoorraad een grote uitdaging voor de komende vier jaar. Als ChristenUnie stellen we voor dat:

- + Nieuwbouwwoningen energieneutraal worden opgeleverd;
- + In elk dorp wordt jaarlijks een aantal huurwoningen verduurzaamd door isolatie en duurzame warmte. Daarbij wordt prioriteit gegeven aan slecht geïsoleerde huizen en lage inkomens.

Inwoners van Achtkarspelen zullen een grotere bijdrage moeten krijgen in de wijze waarop een wijk wordt ingericht. Een voorbeeldproject is de wijk de Tuunen op Texel. Bewoners hebben daar een gezamenlijk erf en richten het erf ook gezamenlijk in. Hierdoor wordt de onderlinge samenhang in een wijk versterkt.

De woningbouwverenigingen hebben ook een verplichting voor woningbouw en het aanpassen van woningen aan de nieuwe eisen. De ChristenUnie geeft woningverenigingen de ruimte, maar stelt wel kaders op het gebied van sociale huurwoningen en duurzaamheid.

Als ChristenUnie willen we

- + Een gemeentelijke Taskforce Bouwen instellen;
- + Bouwen in alle dorpen en voor alle leeftijden;
- + Bouwen naar behoefte;
- + Meer flexibiliteit in het buitengebied als het gaat om grote panden;
- + Duurzaam bouwen;
- + Sociale woningbouw en starterswoningen;
- + Flexibele woningbouw;
- + Meer zeggenschap over inrichting van een nieuwe wijk.

Hoofdstuk 11 **Landschap, recreatie en toerisme**

Wâldsang

*Moai, sûnder wjergea binne de Wâlden:
Smûk skaadzjend beamtegrien oeral yn 't rûn,
Blier laitsjend boulân, tierige greiden,
Sjongende fûgels, sânich de grûn.*

*Maaimoanne pronkseal binne de Wâlden,
't Hôf klaaid yn bloeiselwyt, geal sjongt en slacht,
Kijkes yn 't miedlân rinne te weidzjen,
't Nôat weag't it fjild oer, swiid is de pracht.*

*Fryske bewenners habbe de Wâlden:
Hja libje froed en from, sljucht binn' s' en rjucht,
Eang fan útwrydskens, gol en ienfâldich,
Altyd deselde, wêr 't men se sjucht.*

Waar staat de ChristenUnie voor?

Voor de inwoners van Achtkarspelen is het landschap en de beleving ervan van groot belang. Veel mensen genieten van een kuier of een fietstocht langs de wegen en paden in onze gemeente. De boomwallen en elzensingels geven de beleving van ons landschap een extra dimensie. We wonen in een prachtige omgeving.

Als ChristenUnie vinden we dan ook dat voor het landschap aandacht en onderhoud nodig zijn, zodat we de boomwallen en elzensingels voor onze gemeente behouden. Dit levert namelijk ook een positieve bijdrage aan de biodiversiteit, blijkt uit onderzoek van de universiteit Wageningen.

Achtkarspelen op de kaart

Niet alleen voor onze inwoners, maar ook voor toeristen is Achtkarspelen een aantrekkelijke gemeente. Dit is alleen nog onvoldoende bekend. Als ChristenUnie willen we dan ook inzetten op een goede promotie van onze gemeente als toeristische bestemming. We willen daarbij ook samenwerken met de regio om meer toeristen naar onze streek te trekken. Daarvoor is een investering in een toeristische infrastructuur nodig voor onder meer goede fiets- en wandelpaden. Daarnaast zetten we als ChristenUnie in op kleinschalige verblijfsaccommodatie. De horeca zal dan ook meer stimulans moeten krijgen in onze gemeente, zodat een rondje Achtkarspelen ook een aangenaam rondje wordt.

Maatwerk voor agrariërs

Als ChristenUnie hebben we respect voor het werk van agrariërs. Zij zijn onze voedselproducenten en moeten daarom in staat worden gesteld om op een veilige manier ons voedsel te produceren. Voor agrariërs is het soms schipperen tussen alle eisen en wensen die aan het landschap worden gesteld. Bovendien is het verdienmodel niet altijd gunstig voor agrariërs.

We pleiten daarom voor maatwerk als een agrarisch bedrijf een tweede of zelfs derde tak wil opzetten om meer inkomen te kunnen genereren. Zo liggen er voor onze boeren kansen op het

gebied van toerisme en duurzame energie. Hierbij is het van belang dat dit plaatsvindt in een vorm en schaal die past bij de omgeving.

Promoten lokale, biologische producenten

De ChristenUnie vindt dat de lokale overheid gezond eten moet bevorderen van producenten en ondernemers uit de directe omgeving: produceer lokaal en koop lokaal. Hierin zal de gemeentelijke overheid zelf het goede voorbeeld moeten geven. Zo blijft de cirkel, zo mogelijk, gesloten.

Het is belangrijk dat de consument weet op welke manier de lokale agrariërs zorg dragen voor een veilige productie van ons voedsel. Door meer kennis en bewustwording ontstaat er bij de consument een betere connectie met het platteland.

Regionale voedselmarkten en lokale coöperaties helpen hierbij, net als de aanleg van voedselbossen en -tuinen. Inwoners kunnen dan voedseljutten: voedsel verzamelen dat op een veilige en gezonde manier is geproduceerd. In al deze initiatieven blijft aandacht voor het voorkomen van voedselverspilling ook heel belangrijk.

Al deze maatregelen zullen ervoor zorgen dat de omgeving en ook de dorpen zelf zullen vergroenen. Dit draagt bij aan een beter leefklimaat.

Als ChristenUnie willen we

- + Boomwallen en elzensingels behouden als kenmerkende landschapselementen;
- + Achtkarspelen promoten als toeristische bestemming;
- + Regionale toeristische samenwerking stimuleren;
- + Investeren in een goede (toeristische) infrastructuur;
- + Inzetten op meer mogelijkheden voor horeca;
- + Agrariërs meer opties bieden een (aanvullend) inkomen te verdienen;
- + Verbindingen tussen boer en burger bevorderen;
- + Lokaal geproduceerd en gezond voedsel bevorderen en promoten.